

Božena Ronner

STALIŠČA DIJAKOV DO SPOLNOSTI, NAČRTOVANJA DRUŽINE IN NERELIGIOZNOSTI

NAMEN RAZISKAVE

Osnovni namen raziskave je bil ugotoviti stališča dijakov gimnazije na Jesenicah do neformalne partnerske skupnosti, preprečevanja nosečnosti, umetne prekinitve nosečnosti in spolnih odnosov pred poroko, mnenje o zaposlovanju žensk v Sloveniji, s pogledom na družbene in življenjske razmere z vidika njihovega osebnega vrednostnega sistema. Zlasti me je zanimalo, koliko so procesi druge modernizacije že dosegli jeseniške gimnazije.

Prav tako sem poskušala ugotoviti, kako so se spremenila stališča dijakov od raziskovalne naloge M. Jogan *Družina, cerkev, religioznost in pojmovanje srednješolcev* leta 1983 do danes.

Za sodelovanje sem zaprosila Gimnazijo Jesenice, pripravila vprašalnik in ga (s pomočjo Aleksandra Klinarja) razdelila med 95 dijakov, ki so bili v marcu 2001 navzoči pri pouku sociologije.

V okviru raziskovalne naloge sem želela dokazati, da se stališča dijakov izpred 20 let niso prav nič spremenila in so skoraj enaka, ne glede na to, da smo »prestopili v postmodernizem«, medtem ko se modernizacija ponekod sploh še ni končala.

Živimo v obdobju družbenih sprememb in sprememb v načinu proizvodnje. Tradicionalna energetsko potratna proizvodnja velikega obsega se vedno bolj umika produktivni, sofisticirani, računalniško vodeni proizvodnji dobrin in storitev. Skrb za okolje postaja eno najpomembnejših vprašanj kvalitete in ohranitve življenja. Potrebe po delavcih za tekočim trakom se bistveno zmanjšujejo. Delo ni več zagotovljeno in vnaprej planirano. Vedno bolj mora biti fleksibilno, če želi slediti potrebam potrošnika in ostati aktualno.

»Železarske Jesenice« z okolico, ki je v preteklosti ekonomsko gravitirala na Jesenice, so v težkem prehodu iz usihajoče industrijske družbe

prešle v postindustrijsko modernizacijo. Vrednote mladih so razpete med vrednostnim sistemom tradicionalne industrijske družbe in propadajočega železarstva na eni strani in vplivom družbenih sprememb širšega okolja na drugi strani.

ZNAČILNOSTI ODRAŠČANJA V SLOVENIJI 90-IH LET

Rezultati raziskav mladine v Sloveniji zadnjih deset let kažejo konstantno težnjo po »mladocentrični« orientaciji dijakov in študentov. Mladost za dijake in študente ni zgolj prehodni življenjski slog, temveč nov, po možnosti trajen življenjski slog. V osemdesetih je bila težnja k podaljševanju mladosti še nekoliko bolj izrazita kot desetletje pozneje. Zlasti malo je bilo tedaj mladih, ki bi želeli čim prej odrasti.

Mladi v Sloveniji v devetdesetih letih odraščajo v družbi, ki je v izrazitih procesih večkratne tranzicije družbenih sprememb. Današnja mlada generacija v Sloveniji odrašča v razmeroma ugodnih razmerah, ima možnosti za dobro izobrazbo, dobro informiranost, ki jo omogočajo različna komunikacijska sredstva, in jemlje to kot normalno osnovo za življenje. Generacija staršev današnje mladine pravzaprav ni poznala brezposelnosti, medtem ko se mladi z brezposelnostjo srečujejo kot s povsem realno možnostjo.

Značilno za mlade v 90-ih je, da so se preusmerili iz ukvarjanja z družbo v ukvarjanje s samim seboj. Poenostavljeno rečeno: v Sloveniji je generacija šestdesetih »delala probleme« družbi (oblikovanje prvih mladinskih subkultur), generacija sedemdesetih in osemdesetih je »zastavljala probleme« družbi (družbena gibanja), generacija devetdesetih pa ima probleme in se ukvarja z njimi, ne več z družbo.

Problemov, ki jih mladi zaznajo, ne prelagajo na družbo. Težave zaznavajo kot svoje individualne probleme. Vzrokov za svoje probleme ne iščejo v družbenih razmerah. Značilno je, da se mladi danes dokaj medlo in pasivno odzivajo na velike spremembe v družbi. Najbolj cenijo mir in varno življenje, v ekonomskem osamosvajanju pa se povečini zatekajo po pomoč k staršem.

PROBLEM

Razvoj slovenske družbe je že dosegel tisto stanje, ko se lomijo paradigme tradicionalne industrijske družbe in moderne. Beck (1986) ugotavlja, da obstajata dve stopnji moderne. Spopad dveh oblik moderne poteka tudi v slovenski družbi, vanj pa so vključeni tudi mladi. Faza mladosti je danes močno zaznamovana s šolo kot osrednjo družbeno vodeno institucijo za socializacijo. Podaljševanje šolanja pomeni z ene strani odlog materialne neodvisnosti, po drugi strani pa vidijo nekateri avtorji epohalno povečanje možnosti individualizacije za mlade, več prostora za odkrivanje sebe in za razvoj življenjskega stila v prostem času (Beck: 1983; prim. tudi Mlinar 1994). V kontekstu druge modernizacije mladine je odsotnost tradicije dolgoročno postala samoumevna, hkrati pa sporna. Ni več obravnavana kot nekaj dobrega ali osvoboditev od vezi preteklosti. Spolnost je danes videti osvobodjena moralne prisile. Mladi si jo vzamejo kot pravico že v dijaškem obdobju.

V vsakdanjem življenju je tudi pri mladih navzoč vzorec hierarhije med spoloma. Hierarhijo med spoloma pri mladih, v kateri je moškim dodeljeno prednostno mesto, je mogoče razumeti kot posledico posnemanja vzorcev družinskega življenja, vpliva religije, »prikritega učnega načrta« v šoli in tudi realnih družbenih razmer, v katerih je ženska v drugorazrednem položaju. V Sloveniji še vedno prevladuje patriarhalni tip družine.

HIPOTEZA

Socialna kultura postaja bolj sproščena (opuščanje strogih družbenih pravil, mladi obdržijo poteze otroštva še v mlajši odrasli dobi, hkrati pa morajo že v zgodnji mladosti ravnati odgovorno, itn.). Predpostavke, da mladi niso dovolj povezani z zunanjim svetom in da ne vedo dovolj o življenju, so del prve modernizacije, v času druge moderni-

zacije pa je problem nagnjenje mladih, da bi vse izkusili na lastni koži. Prehodi stopenj modernizacije zahtevajo od mladih spremembe v življenjskih in vrednostnih orientacijah. Koliko so te spremembe že prisotne v stališčih dijakov na jeseniški gimnaziji? Dijaki, še zlasti na periferiji, doživljajo mešanico vplivov obeh stopenj modernizacije. V Sloveniji je bilo v obdobju po 2. svetovni vojni (v času socialističnega sistema) veliko pozornosti usmerjeno v odpravljanje hierarhije po spolu in s tem krepitev družbene enakosti med spoloma; to pomeni tudi povečanje svobode v odločanju (zlasti žensk) o lastnem telesu in življenju. Kljub nekaterim spremembam v 90-ih letih v vrednostni usmeritvi ni prišlo do bistvenih sprememb v razumevanju in odnosu do hierarhije med spoloma, neregistrirane partnerske skupnosti, spolnosti in regulacije rojstev. V raziskavi razvijem hipotezo, da so današnja stališča gimnazijcev (na Jesenicah) do neformalne zakonske skupnosti, spolnosti, preprečevanja nosečnosti, podobna tistim, ki so opisana v raziskavi M. Jogan (Jogan 1981).

Pomembna sestavina odnosa do mladosti in odraslosti je tudi hierarhija med spoloma. Mladi se odzivajo na izziv individualizacije (Mlinar 1994), kar pomeni porast emancipacijskih možnosti. Pri proučevanju fenomena je ključna produkcija novih znanj in njeni posledici, stopnja odprtosti do individualizacije in razbremenitev dominacijskih obremenitev. Mladi se postopno osvobajajo tradicionalnih vzorcev hierarhije med spoloma, ki pa niso povsem izginili.

METODA

Hipotezo bom preverjala z empirično raziskavo, v kateri bo uporabljena metoda anketiranja. Za primerjavo bodo uporabljene empirične izkušnje v študiji M. Jogan (1990). Do stališč bom prišla na podlagi anonimnega vprašalnika, v katerem bodo ista vprašanja kot v raziskavi M. Jogan iz leta 1983.

ZBIRANJE PODATKOV

Anketirani so bili dijaki 4 letnikov gimnazije na Jesenicah pri pouku sociologije.

V raziskavo M. Jogan so bili vključeni dijaki četrtil razredov srednjih šol v številu 1.576. V predstavljeni raziskavi sem zajela prav tako četrte

razrede jeseniške gimnazije v skupnem številu 95 dijakinj in dijakov. Če število v vzorcu M. Jogan delim s številom razredov, dobim številko, ki je enaka številu anketiranih dijakov v mojem primeru. (1.576 dijakov delim s številom razredov in povprečnim številom dijakov v razredu, ki znaša 27, dobim 97 dijakov. To pomeni, da gre za kontingenčni vzorec, ki je enak zajetemu vzorcu anketiranih, kar nam omogoča tudi objektivno primerjavo.)

Zbrani podatki so obdelani v računalniškem programu SPSS/PC, standardna verzija 10.

REZULTATI IN ANALIZA

Pri raziskavi je bila uporabljena metoda ankete z anonimnim vprašalnikom in zaprtim tipom odgovorov. Zastavljena so bila ista vprašanja, kot so opisana v delih M. Jogan (1983; 1990). Ta pristop omogoča korektno primerjavo in analizo dobljenih rezultatov. Anketirani so bili dijaki četrtnih letnikov Gimnazije Jesenice (enako kakor v okviru raziskave M. Jogan) pri pouku sociologije v marcu 2001. Pred izpolnjevanjem vprašalnika so dijaki dobili ustrezna navodila. Vse oddane ankete so bile pravilno izpolnjene, nobena ni bila izločena. Anketiranih je bilo 95 dijakov od 98, ki so vpisani v četrte letnike. Razmerje med spoloma je 63% : 36% v korist deklet. Razporeditev prikazuje tabela 1.

Tabela 1: Razporeditev po spolu

	Število	%
Moški	35	36,8
Ženske	60	63,2
Skupaj	95	100

Tabela prikazuje očitno prevlado deklet v četrtnih letnikih. Dejansko razmerje na gimnaziji je 60% : 40% v korist deklet.

Tabela 2 prikazuje razmerje glede na to, ali je kraj bivanja dijakov mesto ali vas. Pri tem kriteriju se opiram na izkušnje Z. Roterja (1982: 124): vasi so »tista naselja, ki jih po kriteriju 'do 2000 prebivalcev' štejejo kot podeželska, vaška (ne glede na to, ali v njih prebivajo kompaktno kmečki prebivalci ali ne), in v katerih prevladuje ruralni, patriarhalni, tradicionalni način življenja«.

Tabela 2: Dijaki po kraju bivanja

	Število	%
Mesto (> 2000 preb.)	40	42,1
Vas	55	57,9
Skupaj	95	100

Dijaki v raziskavi so po spolu in kraju bivanja proporcionalno zastopani, kar prikazuje tabela 3.

Tabela 3: Spol in kraj bivanja

Spol	Mesto (> 2000 preb.)	Vas	Skupaj
Moški	15	20	35
% po spolu	42,9%	57,1%	100%
Ženske	25	35	60
% po spolu	41,7%	58,3%	100%
Skupaj	40	55	95

STALIŠČE DO NEFORMALNE PARTNERSKE SKUPNOSTI

Iz tabele 4 vidimo, da med anketiranimi dijaki četrtnih letnikov več kot polovica sprejema neformalno partnersko skupnost kot normalen in samoumeven pojav. Dekleta so nekoliko manj naklonjena temu stališču kakor fantje; glede na zgodovinsko dediščino je pravzaprav presenetljivo, da so razlike minimalne. Take skupnosti nimajo za naključno in je ne povezujejo z neodgovornostjo, temveč z ljubeznijo in odgovornostjo. Občutno bolj so taki skupnosti naklonjeni srednješolci, ki so se opredelili za nasprotnike religije, in tisti, ki so versko strpni ali ravnodušni. Sklepamo lahko, da imajo oblikovanje partnerskih odnosov za izrazito zasebno, navznoter demokratično zadevo, v katero naj se ne vmešava nihče od zunaj. Iz podatkov lahko sklepamo tudi to, da zakonska zveza ne velja več za sveto ustanovo, v kateri je zaukazana ljubezen, ali ustanovo za rojevanje otrok.

Primerjava dobljenih rezultatov iz let 1981 in 2001 kaže, da se povečuje delež v tretjem odgovoru. Ponujeni odgovor 4 (»sem proti taki obliki, ker ni moralna«) in odgovor 7 (»ne odobravam take oblike skupnosti, ker menim, da imajo otroci, ki se v njej rodijo, pozneje težave«) ne naletita na

Tabela 4: Stališče do neformalne partnerske skupnosti in primerjava z letom 1981

	število	1981	2001	kumulativni odstotek
Mislim, da je to oblika, ki bo v manjšem obsegu obstajala ob registrirani zakonski zvezi, ker sta v bistvu že sedaj obe obliki po zakonu izenačeni (glede odnosov med partnerjema in do morebitnih otrok).	7	6,4	7,4	7,4
Mislim, da je registrirana zakonska zveza posledica svobodne odločitve ljudi, ni več prisila, zato neregistrirana partnerska skupnost ne daje večjih možnosti za trajnost, harmonijo in srečo.	15	14,4	15,8	23,2
Vseeno je, ali sta dva poročena ali ne, če se ljubita in sta odgovorna do (morebitnih) otrok.	66	42,2	69,5	92,6
Sem proti taki obliki skupnosti, ker ni moralna.		1,7	0	
Sem proti taki obliki skupnosti, ker večkrat pomeni tudi podlago za izkoriščanje (»samohranilci« in družbena pomoč za otroka).	1	2,1	1	93,7
Ne navdušujem se za tako obliko skupnosti, ker ne daje zadostnega občutka varnosti in zmanjšuje odgovornost do partnerja ali do otroka.	5	11,4	5,3	98,9
Ne odobravam take oblike skupnosti, ker menim, da imajo otroci, ki se v njej rodijo, pozneje težave.		4,2	0	
O tem nisem razmišljal	1	15,2	1	100
<i>Skupaj</i>	95		100	

zanimanje dijakov in takih stališč ni več zaslediti. To pa pomeni slovo od tradicionalnih stališč in pretekle morale, hkrati ko se pri mladih oblikujejo novi vzorci moralnosti. Proces nove modernizacije je pravzaprav šele na začetku in subjektivno prizadene najprej mlado generacijo, kar potrjujejo tudi naši dobljeni rezultati. Zanimivo je, da ni bistvenih razlik glede na spol: dekleta nekoliko bolj (za 6%) sprejemajo neformalno partnersko skupnost in stališče o registrirani zakonski zvezi (2,4%) kot fantje. Povezavo med spolom in stališčem do neformalne partnerske skupnosti prikazuje tabela 5.

STALIŠČE DO PREPREČEVANJA NOSEČNOSTI

Spremembe v sodobnih družbah vodijo do sociokulturnega prežemanja različnih konceptov mladosti in spopadov življenjskih stilov. Načrtovanje družine postaja eno izmed aktualnih vprašanj slo-

venske družbe. Kakšna so stališča anketiranih jeseniških gimnazijcev do tega vprašanja v primerjavi z letom 1981? Ali je prišlo do kakšnih premikov v stališčih mladih? Dobljene podatke prikazuje tabela 6.

Če pogledamo podatke in primerjavo iz leta 1981, lahko opazimo nekaj značilnosti:

- T. i. modernizirano katoliško stališče do načrtovanja družine in skrajno tradicionalno stališče – »partnerja se lahko izogibata spočetju otroka«, »sem proti kakršni koli obliki preprečevanja nosečnosti« (2. odgovor v povezavi s 1. odgovorom) – je za dijake leta 2001 praktično nezanimivo.

- Stališče, da je načrtovanje rojstev stvar staršev (odgovor 3), je na prvem mestu (47,4% vseh anketiranih) in kaže na popolno privatizacijo teh odnosov. Leta 1981 je ta kategorija dosegla 22,3% oz. drugo mesto v rangi odgovorov. Proces individualizacije kot trend sedanjosti je pri mladih že dobro zasidran. Dekleta se bolj ogrevajo za to stališče kot fantje. Tudi naslednja kategorija, naj se rodi zaželen otrok, se bolj kaže pri dekletih,

Tabela 5: Stališče do neformalne partnerske skupnosti ločeno po spolu

	moški %	ženske %	skupaj število
1. Mislim, da je to oblika, ki bo v manjšem obsegu obstajala ob registrirani zakonski zvezi, ker sta v bistvu že sedaj obe obliki po zakonu izenačeni (glede na odnose med partnerjema in do morebitnih otrok).	8,6%	6,7%	7
2. Mislim, da je registrirana zakonska zveza posledica svobodne odločitve ljudi, ni več prisila, zato neregistrirana partnerska skupnost ne daje večjih možnosti za trajnost, harmonijo in srečo.	14,3%	16,7%	15
3. Vseeno je, ali sta dva poročena ali ne, če se ljubita in sta odgovorna do (morebitnih) otrok.	65,7%	71,7%	66
5. Sem proti taki obliki skupnosti, ker večkrat pomeni tudi podlago za izkoriščanje (»samohranilci« in družbena pomoč za otroka).	0%	1,7%	1
6. Ne navdušujem se za tako obliko skupnosti, ker ne daje zadostnega občutka varnosti in zmanjšuje odgovornost do partnerja ali do otroka.	8,6%	3,3%	5
8. O tem nisem razmišljal.	2,9%	0%	1
<i>Skupaj</i>	100%	100%	95

kar je po svoje tudi razumljivo.

- Med manjšinska stališča pri gimnazijah se uvršča tudi »ekološko« stališče (2,1%), ki ga izraža četrti odgovor – uporaba nenevarnih sredstev za preprečevanje nosečnosti.

- Tudi v naši raziskavi zaseda 6. odgovor tretje mesto s podobnim odstotkom zagovornikov različnih načinov (medicinsko neoporečnega) preprečevanja nosečnosti (14,7%). Opazna je obratna diferenciacija glede na spol v primerjavi z letom 1981. Za to stališče se zavzema 20% fantov (leta 1981 13,6%) in 11,7% deklet.

STALIŠČA DO SPLAVA

Za popolnejšo predstavbo o načrtovanju družine uporabljam odgovore na vprašanje: »Kaj misliš o umetni prekinitvi nosečnosti (splavu)?« Zaradi boljše preglednosti jih prikazujem v grafu 2. Najprej zbudi pozornost visok odstotek pri 3. kategoriji ponujenih odgovorov, t. j., mladi ocenjujejo, da je splav stvar bodočih staršev (44,2%, leta 1981: 23,8%). Razporeditev po spolu je uravnotežena, delež deklet je večji za 6%. Tudi to stališče izraža umik v zasebnost in individualizacijo

življenjskega sloga mladine. Nasprotovanje splavu je izbira 33,7% anketiranih dijakov. V raziskavi leta 1981 je bil ta odstotek za 13% višji in je ta kategorija odgovorov zasedala prvo mesto. Zanimivo pri tem je, da so v naši raziskavi moški bolj zaskrbljeni (40%, leta 1981: 38,9%) glede splava kot ženske (30%, leta 1981: 51,4%).

Razlike v vaško-mestnem kontinuumu glede splava so najbolj očitne pri četrtem ponujenem odgovoru, da je splav – opravljen v skladu z medicinskimi načeli – primeren način prekinitve nosečnosti. Preseneča višji odstotek skrajnega stališča v zavesti dijakov, ki živijo v urbanih sredinah. Teorija o tradicionalni konzervativnosti na vasi je tu na preskušnji.

SPOLNI ODNOSI PRED POROKO

Kar 95% vseh anketiranih dijakov se je odločilo za prvi odgovor, kar pomeni, da si mladi vzamejo spolnost kot pravico že v dijaškem obdobju. Stališča dijakov in dijakinj so v primerjavi z raziskavo Jogan 1983 nespremenjena. Delež tako orientiranih dijakov se je na jeseniški gimnaziji v letu 2001 dvignil za 12,5% (leta 1983: 83,3%, leta 2001:

Tabela 6: Stališče do preprečevanja nosečnosti in primerjava z letom 1981

	število	1981	2001	kumulativni %
1. Sem proti kakršni koli obliki preprečevanja nosečnosti	1	4,1	1,1	1,1
2. Partnerja se lahko izogibata spočetju otroka, vendar ne z uporabo umetnih sredstev.	1	4,7	1,1	2,1
3. Načrtovanje rojstva otrok je stvar staršev, ravno tako tudi izbor sredstev, ki jih zato uporabljajo	45	22,3	47,4	49,5
4. Menim, da je preprečevanje nosečnosti s sredstvi, ki niso nevarna za zdravje matere in otroka, potrebno, ker so naravne možnosti preživetja ljudi omejene	2	6,3	2,1	51,6
5. Preprečevanje nosečnosti s sredstvi, ki niso nevarna, je potrebno, da bi imeli otroke takrat, ko se jih želimo in imamo najnujnejše pogoje zanje	30	40,4	31,6	83,2
6. Sem za preprečevanje nosečnosti na različne načine (medicinsko neoporečne), nisem pa za prekinitve nosečnosti	14	15,9	14,7	97,9
7. Ne vem, ne razmišljam o tem	2	0	2,1	100
Skupaj	95	100		

95,8%). Iz tabele je razvidno, da večina dijakov ocenjuje spolne odnose pred poroko kot normalne, če se dva ljubita. Ostale frekvence odgovorov niso pomembne za razpravo. Zanimivo je tudi, da so dijaki popolnoma prezrli ponujeni odgovor: »Načelno sem proti spolnim odnosom pred poroko.« Od tod lahko sklepam, da je spolnost pri dijakih osvobodena moralne prisile, okovi tradicije in tabuiranost tematike pa tudi popuščajo.

Visoko homogenost odgovorov kaže tudi variabla glede na spol in kraj bivanja (fantje: 97,1%, dekleta: 95,0%, mesto: 97,5%, vas: 94,5%).

Stališča dijakov do spolnih odnosov pred poroko prikazuje tabela 10.

Tabela št. 7: Stališče do preprečevanja nosečnosti ločeno po spolu in primerjava z letom 1981

»6. Sem za preprečevanje nosečnosti na različne načine.«

	1981	2001
Moški	13,6%	20%
Ženske	17,4%	11,7%
Skupaj	15,9%	14,7%

ODNOS MLADIH DO ZAPOSLOVANJA ŽENSK

Hierarhijo med spoloma poskušam ugotoviti s postavljenim vprašanjem o odnosu mladih do zaposlovanja žensk. Uporabim isto vprašanje kot Joganova v raziskavi SJM leta 1982 in iste možne odgovore. Strukturo odgovorov prikazuje tabela 11.

V primerjavi s SJM 1982 (1-54,8%) je opazen znatno večji odstotek odgovorov jeseniških gimnazijcev pri modaliteti 1 - »Vsak človek, ne glede na spol, naj s svojim delom skrbi za svoj obstoj« - in znaša 87,4%. Predstava, da je ženska določena kot »angel doma« se v stališčih mladih podira. Poskusila sem še primerjavo stališč dijakov, ki bivajo v mestu in na vasi. Manjše variacije so opazne pri dijakih, ki prihajajo iz vasi - za 5% manjši odstotek pri odgovoru 1, pri odgovoru 2 se za pogojno zaposlitev ženske zavzema 1,8% dijakov, »drugo« izbira 9,1% in »o tem ni razmišljalo« 1,8% anketiranih. Dobljene podatke prikazuje tabela 12.

Tabela 8: Stališče do splava

	število	%	kumulativni %
1) Splav v nobenem primeru ni primeren	7	7,4	7,4
2) Splav je primeren le v izjemnih primerih	32	33,7	41,1
3) Mislim, da je to stvar bodočih staršev	42	44,2	85,3
4) Mislim, da je splav, opravljen po medicinskih načelih, primeren način prekinitev nosečnosti	13	13,7	98,9
5) Ne razmišljam o tem	1	1,1	100
Skupaj	95	100	

Tabela 9: Kaj misliš o umetni prekinitvi nosečnosti?

Kaj misliš o umetni prekinitvi nosečnosti?	mesto (> 2000 preb.)	vas	delež po kraju bivanja
1) Splav v nobenem primeru ni primeren	10%	5,5%	7,4%
2) Splav je primeren le v izjemnih primerih	27,5%	38,2%	33,7%
3) Mislim, da je to stvar bodočih staršev	42,5%	45,5%	44,2%
4) Mislim, da je splav, opravljen po medicinskih načelih, primeren način prekinitev nosečnosti	20%	9,1%	13,7%
5) Ne razmišljam o tem	0	1,8%	1,1%
Skupaj	100%	100%	100%

Tabela 10: Stališča dijakov do spolnih odnosov pred poroko v primerjavi z letom 1981

	število	1981	2001	kumul. %
1) So normalni, če se dva ljubita	91	83,3	95,8	95,8
2) So povsem normalni, če se dva nameravata poročiti	1	5,1	1	96,8
3) Menim, da so normalni in potrebni	1	5,6	1	97,9
4) Načelno sem proti spolnim odnosom pred poroko	0	2,4	0	
5) Ne vem, ne morem se odločiti	2	2,4	2,1	100
Skupaj	95	100		

Tabela 11: Mnenje o zaposlovanju žensk

	število	%	kumulativni %
1) Vsak človek, ne glede na spol, naj s svojim delom skrbi za svoj obstoj	83	87,4	87,4
2) Ženska naj bo zaposlena le, če ni poročena in nima otrok	1	1	88,4
4) Poročena ženska naj bo zaposlena, če se z možem tako dogovorita	3	3,2	91,6
5) Drugo	7	7,4	98,9
6) Ne vem, o tem nisem razmišljal	1	1	100
Skupaj	95	100	

Tabela 12: Kakšno je tvoje mnenje o zaposlovanju žensk, ločeno po kraju bivanja?

	mesto (> 2000 preb.)	vas	skupaj
1. Vsak človek, ne glede na spol, naj s svojim delom skrbi za svoj obstoj	90%	85,5%	87,4
2. Ženska naj bo zaposlena le, če ni poročena in nima otrok	0%	1,8%	1,1%
4. Poročena ženska naj bo zaposlena, če se z mozem tako dogovorita	5%	1,8%	3,2%
5. Drugo	5%	9,1%	7,4%
6. Ne vem, o tem nisem razmišljal	0%	1,8%	1,1%
Skupaj	100%	100%	100%

SKLEP

Raziskovalne naloge sem se lotila s hipotezo, da dijaki in dijakinje četrtega letnika Gimnazije Jesenice še vedno vzdržujejo stališča do spolnosti podobno kot generacija v raziskavi M. Joganove. K takemu razmišljanju me je usmerilo dejstvo, da je bivalno okolje, iz katerega prihajajo, že več kot desetletje obremenjeno s težko krizo železarstva, ki usodno vpliva na družbenoekonomski razvoj področja in regije.

V stališčih jeseniških gimnazijcev je torej pojmovanje o neformalni partnerski skupnosti in o svobodnem odločanju o rojstvu zaželenega otroka izrazito nepovezano s predstavami, da je prekinitev nosečnosti ustrezen način uravnavanja rojstev. V tem pogledu so njihova stališča še bolj odločna kot v raziskavi leta 1983.

Do poroke in otrok po končanem šolanju so dekleta precej bolj odklonilna kakor fantje. Oboje si lahko razlagamo kot rezultat dejstva, da se morajo dekleta še vedno boriti proti klasični vlogi matere in gospodinje.

Tudi med vasjo in mestom ni večjih razlik. Čeprav se ruralno okolje uvršča med bolj religiozna kot urbana okolja, ta variabla v raziskavi ni zaznav-

na. V ruralnem okolju je manjša variacija v stališčih do zaposlovanja žensk.

Pomembnejše razlike med dijaki in dijakinjami se kažejo glede na učni uspeh po posameznih vprašanjih. Vendar ne moremo govoriti o korelaciji med boljšim ucnim uspehom in rezultatom proučevanega kazalca vrednostnega sistema dijak ali dijakinje. Pokaže se le korelacija med zgodnjo odločitvijo za poklic in ucnim uspehom v gimnaziji. Uspeh v šoli raste z zgodnejšo usmerjenostjo k poklicnemu cilju.

Vsi imajo izoblikovan poklicni cilj, ki se je izoblikoval že v osnovni šoli. Presenetljivo se je daleč največji del odličnih opredelilo, da se po zaključku šolanja ni treba zaposliti, po drugi strani pa se jih največ želi poročiti in ustvariti družino.

Lahko povzamem, da imajo odlični dijaki in dijakinje najbolj izoblikovan življenjski cilj in izdelano samopodobo. Prizadevajo si za individualen življenjski stil. Manj se ukvarjajo s temeljnimi eksistencialnimi vprašanji.

Rezultati raziskovalne naloge so pokazali, da dijaki in dijakinje 4. letnika Gimnazije Jesenice v svoji vrednostni opredelitvi presegajo premise družbenoekonomskega okolja.

